

SKOVSNEPPEN (*Scolopax rusticola*) SOM YNGLEFUGL I DANMARK

AF IB CLAUSAGER

DANSKE VILDTUNDERSØGELSER
HEFTE 19
VILDTBIOLOGISK STATION 1972

DANSKE
VILDTUNDERSØGELSER

HEFTE 19

Ib Clausager

SKOVSNEPPEN (*Scolopax rusticola*) SOM YNGLEFUGL
I DANMARK

*(The breeding population of the Woodcock
(Scolopax rusticola) in Denmark)*

Meddelelse nr. 96 fra Vildtbiologisk Station

1972

KALØ · RØNDE

Indholdet af dette hefte
må kun citeres
med angivelse af kilden

Under redaktion af Birger Jensen

Forsideillustration efter tegning af Brian Zobbe

Indholdsfortegnelse

Indledning	5
Almene bemærkninger om skovsneppen	6
Yngleforekomst i Danmark i tidligere tid	10
Skovsneppens nuværende yngleudbredelse	12
Indsamling af materiale	12
Yngleforekomst 1972 og ændringer siden 1940	14
Ynglebestanden på Bornholm	18
Valg af redested	20
Årsager til bestandsfremgangen	24
Ynglebestandens størrelse	27
Ændringer i ynglebestanden i udlandet	30
English summary	30
Litteratur	32
Bilag	34

Fot. Ib Clausager

Indledning

Skovsnuppen og forårsjagt har i Danmark altid hørt nøje sammen. Forårssneppejagten har haft såvel sine tilhængere som sine modstandere, hvilket gentagne gange i årenes løb har afstedkommet en til tider heftig debat, hvor bibeholdelse eller bortfald af jagttiden om foråret har indtaget en central plads.

De modstridende synspunkter har da også forårsaget, at skovsnuppens jagttid flere gange er blevet ændret. Indtil 1894 måtte sneppen jages hele året, men i jagtloven fra dette år blev det vedtaget, at jagttiden skulle være 1. august – 14. maj. I 1922 ændredes den til 21. september – 15. april, og i 1931 blev jagttiden igen afkortet til 24. september – 7. april.

I jagtloven af 3. juni 1967 blev jagttiden fastsat til 24. september – 31. december og 1. marts – 7. april, idet jagttiden om foråret 5 år efter lovens ikrafttræden skulle tages op til revision efter reglerne i jagtlovens § 29.

Selv om det ikke blev lovfæstet, var der i den af Landbrugsministeriet nedsatte jagtlovskommission enighed om, at femårsperioden skulle benyttes til undersøgelser af skovsnuppens forhold, således at der blev tilvejebragt et materiale, som kunne danne grundlag for stillingtagen til jagttiden om foråret.

Foranlediget heraf blev det overdraget Vildtbiologisk Station at foretage disse undersøgelser. Undersøgelserne, der påbegyndtes i 1968, blev afsluttet i 1972 med udarbejdelse af en redegørelse (Clausager 1972), der behandlede de emner, Stationen fandt af væsentlig betydning i relation til spørgsmålet om forårsjagttidens bevarelse eller bortfald.

I de foretagne undersøgelser blev der lagt særlig vægt på at få belyst forhold som skovsnuppens yngleudbredelse og bestandsstørrelse i Danmark, yngletiden med særligt henblik på dens begyndelse, trækforhold, jagtudbytteforhold samt bestands- og jagtforhold i de lande, Danmark har trækgæsterne fælles med.

I nærværende hæfte fremlægges de resultater, der er tilvejebragt i forbindelse med undersøgelser af skovsneppens yngleudbredelse og bestandsstørrelse i Danmark i årene 1968–72, medens resultaterne vedrørende de øvrige emner vil blive publiceret andetsteds.

Da det indsamlede materiale er meget omfattende, har det ikke været muligt at medtage en detaljeret beskrivelse af yngleforholdene på de enkelte lokaliteter, men kun en mere generel omtale af udbredelsesforholdene og bestandsændringerne de sidste årtier. I bilag 1, side 34–37, er ynglelokaliteterne summarisk sammenstillet, ligesom der for hvert distrikt er anført en skønsmæssig vurdering af ynglebestands størrelse. Endvidere findes der en oversigt over de skovdistrikter m. v., som har været kontaktet, men hvor skovsneppen ikke er konstateret ynglende (bilag 2, side 38–39).

Stationen har ved kortlægningen af yngleudbredelsen i meget høj grad støttet sig til oplysninger fra personer fra det ganske land, fordi undersøgelser af denne art ikke kan gennemføres på tilfredsstillende vis uden bistand fra mennesker med indgående kendskab til de lokale forhold. I den forbindelse skylder vi alle, som på en eller anden måde har bidraget med oplysninger, vor varmeste tak. Det gælder ikke mindst de, som ved gentagne henvendelser af forskellig art altid har imødekommet vore ønsker med en velvillig og positiv indstilling og hjælpsomhed.

Almene bemærkninger om skovsneppen

Skovsneppen er en forholdsvis buttet og kortbenet vadefugl af duestørrelse. Dens fjerdragt er brunlig med grålige, brungule og sortbrune aftegninger. På hovedets overside har den brede, mørke tværstriber, medens de nærtbeslægtede mindre bekkasiner her har længdestriber. Brystet og bugen er brungullig til grålig med smalle, mørke tværstriber. Halefjerene er sortbrune med lysebrune pletter på yderfanen og med en skinnende hvid spids på undersiden af fjerene. Næbbet er langt og ret som hos bekkasinerne. Skovsneppen, der er særlig aktiv i døgnets mørke timer, har påfaldende store øjne, som sidder højt og langt tilbage på hovedet, således at udsynet ikke formindskes nævneværdigt under fødesøgningen.

Skovsneppen findes udbredt som ynglefugl i Europa (fig. 1) og Asien samt på Azorerne og de Kanariske Øer. Ifølge Voous (1960) forekommer den fra Irland i vest til Japan i øst. Sydgrænsen går fra Pyrenæerne gennem Sydfrankrig og Norditalien, den nordlige del af

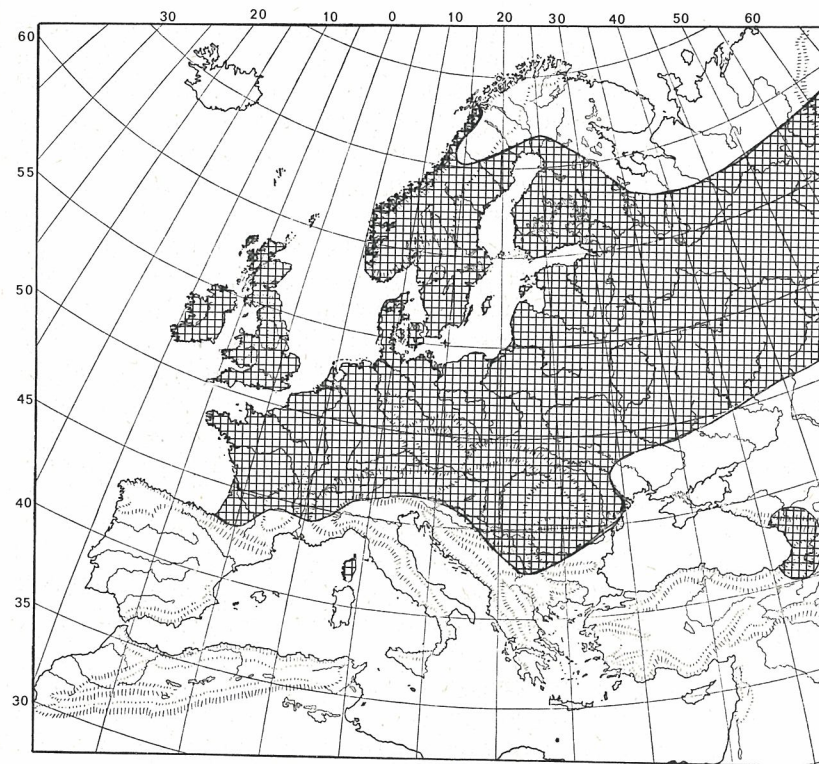

Fig. 1. Skovsneppens yngleudbredelse i Europa. Efter K. H. Voous 1960.

Fig. 1. The breeding distribution of the woodcock in Europe.

Balkan og videre gennem Sydrusland og Asien til Stillehavet. Syd for denne grænse findes isolerede bestande på Korsika, i Kaukasus og Himalaya. Nordgrænsen går gennem Norge ($69\frac{1}{2}^\circ$), Sverige (67°), Finland ($66\frac{1}{2}^\circ$), Nordrusland (62°), Ural (62°) og Asien ($60-62^\circ$) til Stillehavskysten. Endvidere forekommer den på den japanske ø-gruppe.

I yngletiden er skovsneppen udelukkende knyttet til skovbevoksede områder, hvorfor den indenfor sit udbredelsesområde varierer meget i hyppighed fra egn til egn. I skove under 20-30 ha træffes skovsneppen sjældent som ynglende. De skove, der foretrækkes som ynglelokaliteter, skal, foruden at have en vis størrelse, også rumme fugtige partier som moser, lavninger o. lign. i større eller mindre udstrækning.

Under trækket forår og efterår er skovsneppen også først og fremmest at finde på lokaliteter med træ- eller kratagtig bevoksning, men det bevoksede areals størrelse spiller her selvsagt en mindre rolle. Af og til kan den i træktiderne også træffes udenfor egentlige bevoksede områder. Det kendes blandt andet fra Vestjylland, hvor det ikke er ualmindeligt at rejse snepper i klitterne, ligesom der fra andre egne er eksempler på, at de har opholdt sig i roemarker, græsmarker o. lign.

Skovsneppen er en trækfugl, og de fugle, som hvert forår fra midten af marts og til slutningen af april passerer Danmark, er på vej mod ynglepladserne i Sverige, Finland, Balticum og Nordvestrusland. Om efteråret fra oktober til december passerer de atter Danmark for at komme til overvintringsstederne i det vestlige Europa (England, Irland, Frankrig, Spanien og Portugal). Kun undtagelsesvis når de snepper, som trækker gennem Danmark, så langt som til Nordafrika. Det er dog ikke alle, der forlader Danmark, idet der hvert år kan træffes overvintrende snepper i større eller mindre antal.

Umiddelbart efter at fuglene er vendt tilbage til ynglepladserne, går de igang med at yngle. Her i Danmark kan æglægningen påbegyndes allerede midt i marts, og fra begyndelsen af april er yngleaktiviteten i fuld gang. Ynglesæsonen er meget lang og afsluttes først omkring september.

Skovsneppen anlægger sin rede på skovbunden. Den kan placeres i alle slags bevoksninger, selv om visse typer er mere foretrukne end andre (se side 20). Ofte ligger reden ganske tæt op til foden af et træ. Den kan ligge helt åbent på skovbunden uden dækning, men hyppigere anbringes den under små træer og buske eller i urteagtig vegetation. Det er ikke ualmindeligt, at rederne ligger ganske få meter fra skovveje, spor, lysninger eller udkanter.

Selve reden gøres der ikke meget ud af, blot en fordybning i bundlaget eventuelt foret med lidt tørt mos, løv eller grannåle. Normalt lægges 4 æg, men lejlighedsvis kan 3 og sjældent 5 æg forekomme. Æggene, der måler 44×33 mm, er relativt runde med en bundfarve, der varierer fra grålighvid til grågul eller lys brunlig. De er oversået med nøddebrune og askegrå pletter, der sidder tættest i æggets butte ende.

Udrugningen af æggene, der varetages af hunnen alene, begynder først, når kullet er fuldlagt, og efter ca. 22 dage sker klækningen. Så snart ungerne er tørre, forlader de reden sammen med moderfuglen. Når ungerne efter en måneds forløb kan klare sig selv, går mange af hunnerne i gang med et nyt kuld.

Skovsneppenhagenen udfører i yngletiden en parringsflugt – også kaldet aftentræk – i skumringen og daggryet samtidig med, at den lader sin stemme høre. Man siger, at den knorter og pister. Parringsflugten er et led i den ceremonielle adfærd, der er forbundet med yngleaktiviteten.

Varigheden af parringsflugten de enkelte aftener varierer fra lokalitet til lokalitet, og strækker sig fra ca. 1/2 til 2 timer eller mere. Jo længere nordpå man kommer, jo længere synes aftentrækket at vare. I områder med midnatssol kan parringsflugt forekomme hele døgnet, men er dog livligst omkring midnat. På aftener med mildt, stille og fugtigt vejr er fuglene særlig aktive, medens trækket er næsten indstillet på aftener med koldt og blæsende vejr. Parringsflugten begynder straks efter, at snepperne ankommer til ynglepladserne, ligesom det ikke er ualmindeligt, at trækgæster, der gør ophold her i landet, også kan foretage parringstræk, hvilket er iagttaget på lokaliteter, hvor skovsneppen ikke yngler. Omkring 1. august ophører aftentrækket.

Det er endnu ikke fuldt klarlagt, om skovsneppen lever i monogami (én han og én hun holder sammen i hele yngleperioden eller i dens begyndelse), i polygyni (én han har flere hunner, som udelukkende holder sig til denne), eller promiskuitet (hanner og hunner parrer sig i flæng, når lejlighed gives). Uden nærmere at komme ind på disse problemer, skal det anføres, at der er visse forhold, der peger i retning af, at bindingsforholdet mellem kønnene er polygyni eller promiskuitet.

Parringsflugten foretages over store områder. Svenske undersøgelser (Marcström 1968) har vist, at hannerne under disse flyvninger kan fortsætte mindst 3 km i samme flugtretning. Områderne, der overflyves, afhænger i høj grad af skovens størrelse, idet fuglene kun nødtigt flyver over større ubevoksede arealer. Forfatteren har selv studeret parringstrækket forskellige steder i Danmark, blandt andet i klitplantagen på Læsø. Nævnte lokalitet er særdeles velegnet til studier af parringsflugten, fordi bevoksningen er forholdsvis lav, hvorfor man fra klittoppe beliggende inde i plantagen kan overskue meget store arealer. Herfra har det været muligt at følge samme individ i op til 9 minutter. Det overfløjne areal kunne skønsmæssigt anslås til 300-500 ha. Som eksempel kan anføres, at en fugl, der iagttoges i 5 minutter, fløj ca. 2 km i nogenlunde samme retning, før den vendte om og fløj tilbage ad samme rute. På tilbageturen kunne den kun følges over et mindre stykke, før den blev væk.

Ruten, som hannerne under parringstrækket gennemflyver, afhænger meget af terrænets form, skovens opbygning og størrelse. I den første tid efter ankomsten til ynglepladserne synes valget af flyveruter at være mere uregelmæssigt end senere på sæsonen, idet det ser ud til, at sneppen får forkærlighed for at følge bestemte ruter.

De meget store områder, der overflyves, tyder på, at hannerne næppe er særlig stærkt territoriebundne. Men på den anden side er der også eksempler på, at der tilsyneladende kan finde et forsvar af bestemte territorier sted. Således har forfatteren flere gange iagttaget, at når flyvende fugle er kommet ind over et bestemt område, så er en skovsneppe lettet fra dette område og har forfulgt de indtrængende, indtil disse tilsyneladende igen er ude af territoriet, hvorefter den forfølgende er vendt tilbage og er landet i området.

Yngleforekomst i Danmark i tidligere tid

Løppenthin (1967) anfører, at det ikke nærmere kan fastslås, hvornår skovsneppen begyndte at yngle i Danmark, men at den sandsynligvis har haft mulighed for det i præboreal og boreal tid (8500-5000 f.Kr.). I den efterfølgende atlantiske periode (5000-2500 f.Kr.) har den næppe været her, hvorimod forholdene igen er blevet mere gunstige i subboreal og subatlantisk tid (2500 f.Kr. – 1000 e.Kr.). Ej heller ved man noget om skovsneppens yngleforekomst i Middelalderen.

Thurah (1756) og Brünnich (1764) omtaler i deres ornithologiske skrifter ikke skovsneppen som dansk ynglefugl i 1700-tallet. Sandsynligheden for yngleforekomst har da også været lille, fordi kreaturgræsning i skovene var meget udbredt og intensiv. Al opvækst og bundvegetation blev simpelt hen ædt eller trampet ned fra tidligt forår til sent efterår. Mange steder gik hestene ude hele året.

I slutningen af 1700-tallet begyndte de første nåletræplantninger at finde sted. Denne ændring af skovenes sammensætning og fredskovsforordningen af 1805 (der blandt andet indeholdt bestemmelser om, at kreaturgræsning ikke længere var tilladt i skovene) har sandsynligvis medvirket til, at skovsneppen begyndte at yngle i de danske skove. Selv om bestemmelserne i fredskovsforordningen ikke vandt indpas alle steder straks, så medførte de dog, at der blev mere fred i skovene, og at bundvegetationen kunne vokse op til gavn for faunaen.

Teilmann (1823) og Faber (1824) angiver begge skovsneppen som fåtallig ynglefugl i begyndelsen af 1800-tallet. I løbet af dette århun-

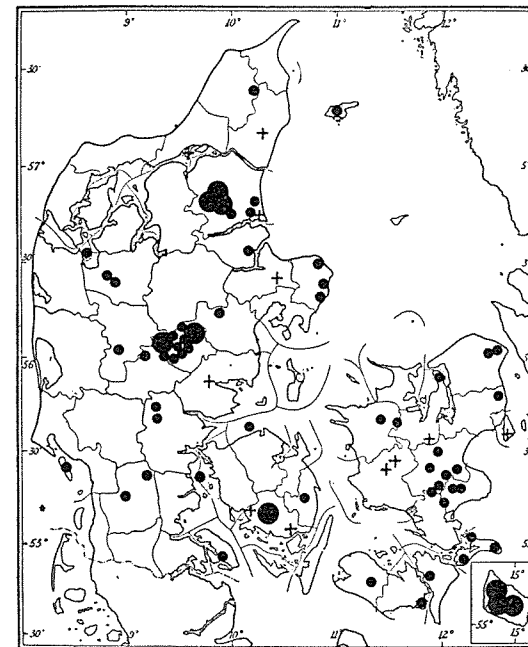

Fig. 2. Ynglesteder for skovsneppen omkring 1940. De store prikker viser konstante ynglepladser, de små mere tilfældige ynglesteder. Korsene angiver steder, hvor sneppen kun er truffet ynglende før 1920. Efter P. Jespersen 1942.

Fig. 2. Breeding localities for woodcock about 1940. Large dots indicate localities where breeding is constant, small dots the more irregular occurrence. Crosses indicate breeding before but not later than 1920.

drede fremkommer der meddelelser om ynglefund fra Bornholm, Amager, Fyn og flere steder i Jylland. Kjærbølling (1852) anfører, at enkelte bliver her om foråret for at yngle. Collin (1875-77) nævner ligeledes, at enkelte yngler blandt andet i Vendsyssel, på Amager og Bornholm. Sidstnævnte sted er den ikke sjælden. Fra først i 1900-tallet foreligger der endvidere ynglefund fra Sjælland, Møn, Lolland og Romsø (Løppenthin 1967).

Omkring 1940 foretog Jespersen (1942) en egentlig undersøgelse af skovsneppens yngleforekomst og yngletidspunkt i Danmark. Undersøgelsen omfattede en sammenstilling af tidligere offentliggjorte meddelelser om ynglende skovsnepper. Derudover indsamledes oplysninger fra ca. 100 større skovdistrikter. Yngleudbredelsen i Danmark omkring 1940 fremgår af fig. 2.

Det resultat, Jespersen nåede frem til, har næppe været helt fyldestgørende, hvilket heller ikke var at forvente, idet der kun blev rettet henvendelse til en del af landets skovdistrikter. Jespersen (1942, side 117) anførte da også: »— at der efter foreliggende Undersøgelser er 4 Omraader her i Landet, hvor Sneppen maa karakteriseres som konstant ynglende, nemlig 1. Roldskovkomplekset, 2. Egnen omkring Silkeborg, 3. Sydfyn og 4. Bornholm. Dette udelukker selvfølgelig ikke, at Sneppen kan være konstant ynglende andre Steder i Landet, men Sandsynligheden taler dog for, at det i saa Fald kun drejer sig om forholdsvis faa Ynglepar.«

Skovsnepens nuværende yngleudbredelse

Indsamling af materiale

Allerede før Vildtbiologisk Stations undersøgelser indledtes, stod det klart, at der siden den af Jespersen publicerede yngleudbredelse omkring 1940 var sket væsentlige ændringer, hvorfor dette materiale ikke ville være repræsentativt for forholdene i dag.

For at få så detaljeret et billede af yngleudbredelsen som muligt, blev der derfor i årene 1968-72 rettet direkte forespørgsel til en lang række personer, som måtte forventes at kunne bidrage med oplysninger til belysning af skovsnepens aktuelle yngleudbredelse i Danmark.

Da fuglene i yngletiden som tidligere anført udelukkende er knyttet til skovbevoksede områder, blev der især rettet henvendelse til skovejere, skovridere, skovfogeder og godsskytter.

I efteråret 1968 blev der udsendt et spørgeskema til 710 skovdistrikter og plantager, hvilket svarer til næsten samtlige over 50 ha. I februar 1969 udsendtes samme spørgeskema til alle medlemmer af herregårdsjægerens forening (103 personer), ligesom en række andre personer blev adspurgt. Endvidere har der i jagtlige og ornithologiske tidsskrifter været indrykket opfordringer om at videregive iagttagelser af yngleforekomst, ligesom forfatteren telefonisk har haft kontakt med mange personer, og en lang række skovdistrikter er blevet besøgt.

Besvarelsen af de udsendte spørgeskemaer har været meget tilfredsstillende, idet der fra Øerne er kommet 87 % retur, og fra Jylland 78 %. Det giver for hele landet en besvarelse på godt 81 %. Den højere besvarelsesprocent på Øerne i forhold til Jylland skyldes, at

der er gjort mere for at få de udsendte spørgeskemaer retur fra førstnævnte områder. Grunden hertil er, at skovsnepen i Vest- og Nordjylland er en yderst fåtallig ynglefugl, hvorfor man i en del tilfælde på grundlag af andre oplysninger fra disse områder har kunnet slutte, at den heller ikke ville være at finde som ynglende på de distrikter, der ikke havde besvaret spørgeskemaet. Såfremt der har været blot en formodning om, at skovsnepen kunne yngle på et distrikt, har det enten ved besøg eller pr. telefon været forsøgt at fremskaffe oplysninger herfra, og det er næsten altid lykkedes. I tilfælde, hvor forfatteren har været usikker overfor besvarelsene, er oplysningerne gennem direkte kontakt søgt kontrolleret, ligesom der i mange tilfælde er blevet indhentet supplerende data.

Det indsamlede materiale må, foruden at være landsdækkende, tilige formodes at være så fyldestgørende og detaljeret, som det kan forventes, når det drejer sig om en art som skovsnepen, der på ynglepladsen fører en skjult og tilbagetrukket tilværelse. Det kan ikke udelukkes, at skovsnepen forekommer ynglende på enkelte af de distrikter, hvorfra det er meddelt, at dette ikke skulle være tilfældet, men i så fald må det dreje sig om et meget begrænset antal. Ej heller kan man se bort fra, at den kan yngle på skovdistrikter mindre end 50 ha, især ikke hvis flere af disse er sammenhængende, så de danner større skove. Men eventuelle manglende oplysninger fra sådanne områder kan ikke forrykke det generelle billede af yngleudbredelsen og bestandsstørrelsen.

Spørgeskemaerne blev som anført udsendt i slutningen af 1968 og begyndelsen af 1969. For at få et så aktuelt billede som muligt af yngleudbredelsen er der i sommeren 1972 rettet fornyet henvendelse til mange af de distrikter, som tidligere havde besvaret spørgeskemaet. Endvidere har mange af disse været kontaktet i løbet af undersøgelsesperioden, hvorfor det her præsenterede materiale kan opfattes som billede af skovsnepens yngleudbredelse i 1972.

Langt den overvejende del af oplysningerne om ynglende skovsnepper er baseret på iagttagelser af voksne fugle i yngletiden, der har foretaget parringsflugt på bestemte lokaliteter efter forårstrækets ophør i slutningen af april. Da skovsnepens rede og unger er meget vanskelige at finde, vil en oversigt, der alene bygger på konkrete fund, slet ikke være tilstrækkelig til at give et billede af den faktiske udbredelse. Men når der på en lokalitet ses snepper udføre parringstræk foråret og sommeren igennem, er dette taget som et sikkert tegn på, at skovsnepen yngler indenfor området.

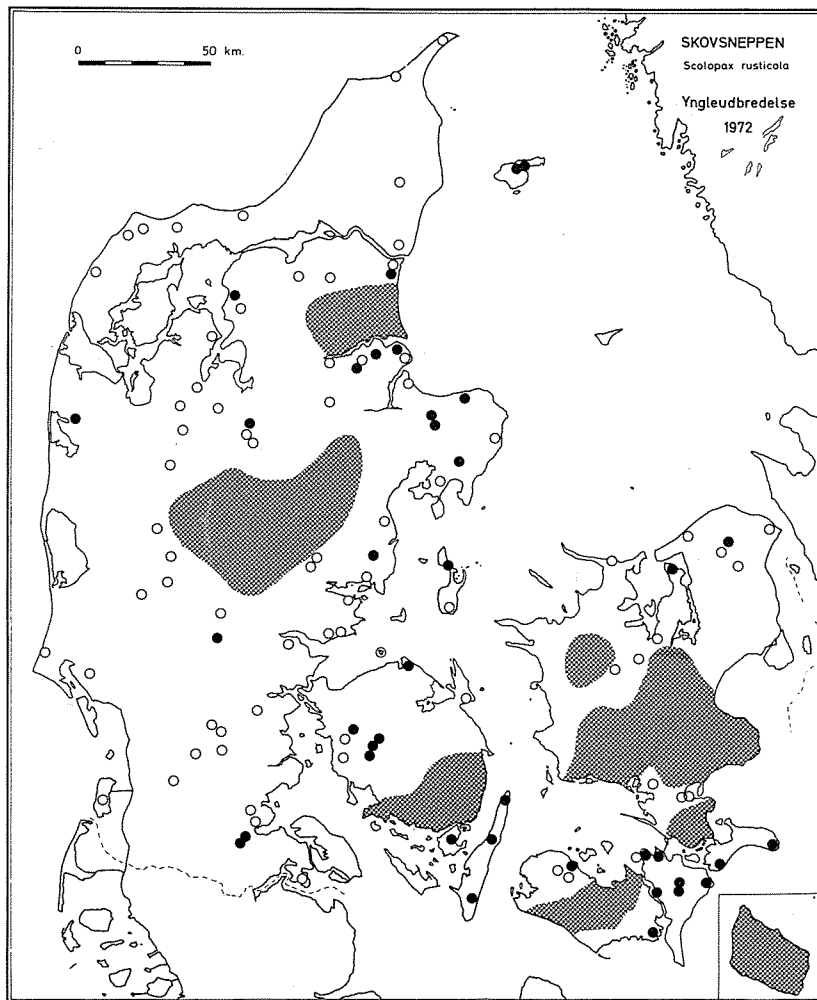

Fig. 3. Skovsneppens yngleudbredelse omkring 1972. Indenfor de skraverede områder er den almindeligt ynglende. De udfyldte cirkler angiver andre regelmæssige årlige ynglepladser, medens de åbne cirkler viser ustadige ynglepladser. Fig. 3. The breeding distribution of the woodcock about 1972. Hatched indicates main breeding areas (common), black dots annual breeding, and open circles irregular breeding.

Yngleforekomst 1972 og ændringer siden 1940

Fig. 3 viser skovsneppens yngleudbredelse i Danmark i 1972, og i ta-

Amt	Antal »ynglepar«	Antal distrikter hvor sneppen yngler
Frederiksborg	6 - 12	5
København	62 - 89	7
Præstø	138 - 200	24
Sorø	101 - 127	16
Holbæk	52 - 65	18
Ialt Sjælland	359 - 493	70
Bornholm	33 - 43	7
Maribo	51 - 87	18
Odense	8 - 16	8
Svendborg	78 - 119	25
Ialt Fyn	86 - 135	33
Ialt Øerne	529 - 758	128
Hjørring	30 - 53	4
Ålborg	98 - 124	17
Thisted	0 - 5	5
Viborg	9 - 24	11
Randers	30 - 50	11
Århus	5 - 7	3
Skanderborg	124 - 180	31
Vejle	10 - 20	12
Ringkøbing	6 - 13	7
Ribe	0 - 4	4
Haderslev	0 - 3	3
Åbenrå-Sønderborg	1 - 6	3
Tønder	0 - 2	2
Ialt Jylland	313 - 491	113
Hele landet	842 - 1249	241

Tabel 1. Amtsvis fordeling af antal »ynglepar« og antal distrikter med ynglende skovsnepper omkring 1972.

Table 1. The number of breeding »pairs« and number of forest estates with breeding woodcock in each county about 1972.

bel 1 er for hvert amt angivet antallet af skovdistrikter, hvor ynglende snepper forekom. I bilag 1, side 34-37, er alle distrikter, som har ynglende snepper, opført, og bestandsstørrelsen er skønsmæssigt angivet,

ligesom alle distrikter, hvorfra det er oplyst, at yngleforekomst ikke er konstateret, er anført (bilag 2, side 38-39).

Ved kortlægningen af yngleudbredelsen er alle distrikter, hvor der år efter år ses parringstrækkende fugle, betragtet som regelmæssige årlige ynglepladser, også selv om reder eller unger kun sjældent er iagttaget. Antallet af distrikter, hvor skovsneppen yngler årligt, udgør 174 stk.

Endvidere er medtaget de distrikter, hvor den formodes at yngle, omend næppe hvert år. I bilag 1 er disse angivet med 0-1 (evt. 0-2) par. Denne kategori omfatter 67 distrikter. Grunden til, at de er medtaget, er, enten at skovsneppen først i de allerseneste år er konstateret i yngletiden, hvorfor det endnu ikke med sikkerhed vides, om den er konstant tilbagevendende, eller fordi der flere gange gennem en år-række er set fugle i yngletiden, eller fordi der er gjort fund af rede og unger.

Sammenligner man yngleudbredelsen i 1972 (fig. 3) med det af Jespersen udarbejdede kort fra 1940 (fig. 2), så fremgår det helt tydeligt, at der er sket væsentlige ændringer i den mellemliggende periode. Ændringerne er sket på to forskellige måder, dels ved at skovsneppen er begyndt at yngle på en lang række nye lokaliteter, dels ved at der på distrikter, hvor den allerede har ynglet gennem længe tid, er sket en stigning i antallet af ynglende individer.

Den største ekspansion er utvivlsomt sket på Sjælland, hvor der idag især på Midt- og i Sydøstsjælland er store ynglebestande. Men også i Vestsjælland har fremgangen været bemærkelsesværdig. I Nordsjælland forekommer skovsneppen meget fåtalligt i Grib skov omkring Multebjerg - Store Gribsø. Andre steder er den kun uregelmæssigt forekommende. I Hornsherred findes sneppen ynglende i Jægerspris skovene. I Odsherred er den endnu ikke konstateret som ynglende, men i 1971 blev der i Sonnerup skov flere gange i yngletiden set aftentrækkende fugle.

Sammenfattende for Sjælland kan siges, at der findes skovsnepper ynglende i de fleste skove syd for en linie mellem København og Kalundborg, bortset fra områderne omkring Korsør og Kalundborg.

På Møn forekommer skovsneppen på Klintholm og i Fanefjord skov. I Ulfshale skov har den tidligere ynglet, men om den gør det idag vides ikke, idet det ikke har været muligt at fremskaffe oplysninger.

På Bornholm yngler den hyppigst i skovene inde på øen, medens den kun forekommer i et par af kystskovene (se side 35 og 38).

På Lolland-Falster er skovsneppen konstateret på adskillige distrikter. Hyppigst forekommer den omkring Maribo-søerne. I de seneste år synes den i færd med at brede sig også til det vestlige Lolland, idet den er konstateret i yngletiden i skove under Halsted Kloster og Pederstrup.

På Fyn har den bredt sig fra Brahetrolleborg-området på Sydfyn såvel mod øst som mod vest, og den findes nu ynglende i de fleste skove syd for hovedvej 1, dog kun uregelmæssigt i skovene på Vestfyn (Wedellsborg m. fl.). På Nordfyn forekommer sneppen kun regelmæssigt rugende på Egebjerggård, medens den af og til også træffes på Æbelø. På Hverringe blev der i 1971 set voksne fugle i yngletiden.

På Langeland og Tåsinge yngler sneppen i flere skove. På Ærø yngler den ikke, hvilket heller ikke var at forvente, idet der ikke findes egnede biotoper i form af skov.

På Samsø findes den almindeligt ynglende i plantagerne mod nord, ligesom den indenfor de seneste år også er iagttaget i yngletiden i skovene ved Brattingsborg på øens sydende.

På Anholt yngler sneppen sandsynligvis ikke, hvorimod der på Læsø i plantagearealerne mod nord findes en af landets tætteste ynglebestande.

I Jylland er skovsneppen kun meget sporadisk og ustadigt forekommende nord for Limfjorden. Der kendes ingen faste årlige ynglelokaliteter, men det er som om, voksne fugle nu iagttages oftere om sommeren end tidligere, hvilket peger i retning af, at en indvandring måske er ved at ske. I klitplantagerne i Thy er der enkelte gange konstateret reder og unger.

I Himmerland findes der ynglende skovsnepper i de fleste skove i den østlige del af området (fra Roldskov ud til Kattegat og sydpå til skovene syd for Mariager fjord). Endvidere findes den i Trend skovene.

På Djursland forekommer den flere steder, og der er her ligeledes tegn på, at en udvidelse af yngleområderne finder sted i disse år.

På Silkeborg-Skanderborgegnen har sneppen bredt sig såvel mod nord som mod vest og træffes idag som en almindelig ynglefugl i de fleste skove i Midtjylland.

Langs Jyllands østkyst syd for Djursland forekommer den kun meget fåtalligt, idet den kun findes årligt ynglende i skovene omkring Rathlousdal og helt nede vest for Åbenrå (Årslev og Årup skove). Imidlertid er den truffet sporadisk i en del skove, idet rede- og ungefund er gjort flere steder. Bestanden vest for Åbenrå er kommet til

indenfor de seneste år, og det er formodentlig kun et spørgsmål om tid, før den begynder at brede sig herfra.

I det øvrige Sønderjylland er skovsneppen truffet enkelte år på visse lokaliteter, men konstant ynglende er den næppe.

I Vestjylland er den også meget sparsomt forekommende, og skulle kun være at finde som årligt ynglende i en enkelt mindre plantage ved Åberggård i Nordvestjylland. I Vestjylland er der ligesom nord for Limfjorden tendens til, at skovsnepper iagttages hyppigere om sommeren, hvorfor det ikke er utænkeligt, at der kan komme en mindre bestand i disse egne, selv om det må formodes, at den aldrig vil blive en hyppig ynglefugl her.

Sammenfattende kan man konkludere, at skovsneppen forekommer som ynglefugl i mange af landets egne, men på den anden side er der også mange områder, hvor den ikke træffes ynglende.

Denne uensartede udbredelse må skyldes flere forhold. I Vest- og Nordjylland forekommer skovsneppen næsten ikke som ynglende i plantagerne, hvilket måske kan forklares ved, at hovedparten af disse er plantet på lokaliteter, hvor der kun findes ganske få eller ingen fugtige områder, som er en væsentlig betingelse for artens tilstedeværelse. Men hvorfor skovsneppen heller ikke findes rugende i f. eks. de østjyske skove, hvor der er mange fugtige arealer, og som efter forfatterens opfattelse skulle være velegnede biotoper, kan der ikke gives nogen forklaring på. Mange af disse skove synes mindst lige så tiltrækkende som midtjyske, sydfynske og sjællandske, hvor skovsneppen forekommer almindeligt ynglende.

Ynglebestanden på Bornholm

På Bornholm har skovsneppen været at finde som ynglefugl i mange år, og allerede i 1931 blev den her fredet om foråret, idet de bornholmske jægere ønskede at ophjælpe den derværende ynglebestand.

Desværre foreligger der ingen oplysninger om ynglebestandens størrelse omkring 1930, men at skovsneppen har ynglet og formodentlig været ret udbredt på øen, var den frivillige fredning jo udtryk for.

Jespersen (1942, side 119) skriver: »Yngler i mange Skove, navnlig Almindingen og Rø Plantage. Der foreligger ingen Opgivelser om Antal, men mange Par yngler, og det er utvivlsomt den Del af Landet, hvor Sneppen yngler talrigst. Sneppen har siden 1931 været fredet om Foraaret paa Bornholm, hvad der utvivlsomt har betydet meget for Bestanden af Ynglefugle.« Disse bemærkninger er blandt andet baseret på oplysninger fra daværende statsskovrider J. A. Nielsen.

Denne meddelte, at skovsneppen ynglede med mange par hvert år, og at man næppe kunne komme udenom, at forårsfredningen i 1931 havde bevirket en kendelig forøgelse i antallet af ynglende individer.

Da skovsneppen har været fredet på Bornholm om foråret i 40 år, må det være naturligt at søge vurderet, hvilken virkning fredningen har haft på ynglebestanden. Forfatteren tilbragte derfor nogle dage i juni 1971 på Bornholm med det formål at indsamle så mange oplysninger som muligt til belysning af yngleforholdene på øen. I den anledning aflagdes der besøg hos alle øens forstfolk samt hos lokale ornithologer.

Det samlede indtryk af samtalerne var, at bestanden stort set havde holdt sig på samme niveau de sidste årtier. Dog mente et par skovfogeder at have konstateret en tilbagegang fra engang i 1950-erne, men de seneste år var der atter sporet fremgang i ynglebestanden. Ingen var af den opfattelse, at der havde været en stadig fremgang, siden forårsfredningen blev vedtaget.

En naturlig forklaring på, at ynglebestanden ikke er gået frem de sidste årtier, kan være, at antallet af ynglefugle relativt hurtigt efter forårsfredningen i 1931 nåede op på det niveau, området kunne rumme, hvorfor fremgangen ikke er fortsat over en længere årrække.

I de senere år er der fundet væsentlig færre reder og unger, hvilket umiddelbart støtter antagelsen om en nedgang i bestanden fra engang i 1950-erne. Men tager man i betragtning, at næsten alle fund gøres i forbindelse med arbejde i skoven, så kan de færre iagttagelser ikke tages som bevis for, at der er sket en nedgang i bestanden. Arbejdsstyrkerne i efterkrigsårene er blevet væsentligt reduceret, hvorfor ikke nær samme areal som tidligere bliver »afsøgt«, og der er ingen tvivl om, at jo flere mennesker, der færdes i skovene, des flere rede- og ungeiagttagelser vil der blive gjort. Endvidere har færdslen i skovene ændret sig fra spadseren og cykling til bil- og traktorkørsel, hvilket også medfører, at skovens folk ikke kan gøre de samme iagttagelser som tidligere.

Endelig er der forhold, som forfatteren mener har spillet en ganske væsentlig rolle for ynglebestanden. Nemlig stormfaldskatastroferne, som to gange har ramt de bornholmske skove inden for de sidste 20 år. I 1956 og 1967 faldt der henholdsvis 100.000 m³ og 150.000 m³ træ, ialt 250.000 m³, hvilket svarer til 800-1000 ha sluttet skov (ca. 10 % af skovarealet) eller 5-6 års normal hugst. En så voldsom ændring af skovens struktur kan ikke andet end påvirke faunaen. Ifølge oplysninger fra statsskovvæsenet var en meget stor del af de bevoks-

ninger, der faldt i Almindingen og Rø plantage, gammel skovfyr, hvilket netop var en biotop, hvor ynglende snepper blev truffet særlig hyppigt (se iøvrigt side 21–24).

Næsten alle disse arealer er blevet tilplantet med rødgran, og på arealerne fra 1956 står der nu 4–5 m høje tætsluttende bevoksninger, som absolut ikke er egnede biotoper for skovsneppen. Sådan vil det også gå med stormfaldsarealerne fra 1967. Derfor må man påregne, at biotoperne for snepperne vil forringes de næstfølgende år. Først når disse bevoksninger har nået en sådan alder, at der igen kan komme lys ned til skovbunden, og en bundflora kan vokse frem, vil biotoperne atter blive egnede for skovsneppen.

Da det ikke er muligt at fremskaffe mere eksakte oplysninger end de allerede omtalte vedrørende skovsneppens yngleforhold på Bornholm ved forårsfredningens indførsel i 1931 og i årene derefter, må man konkludere, at usikkerheden angående bestandsudviklingen er så stor, at der reelt ikke kan drages nogen slutninger om, hvilken betydning fredningen har haft for den daværende ynglebestand.

Valg af redested

Skovsneppen er som nævnt udelukkende knyttet til skovbevoksede områder i yngletiden, men det betyder ikke, at alle typer af bevoksninger er lige foretrukne som ynglebiotoper.

Til belysning af dette forhold er oplysninger om rede- og ungefund, der indeholdt bemærkninger om, i hvilken slags bevoksning fundene er gjort, nærmere analyseret. Der foreligger oplysninger om 160 fund af reder og 66 af unger, hvor bevoksningsarten er anført.

De indsamlede data viser, at næsten alle rede- og ungefund gøres af personer, som har deres arbejde i skoven, hvorfor fordelingen i nogen grad vil afhænge af, hvor i skoven der arbejdes. Da en række arbejder i skoven er sæsonprægede, vil materialet næppe helt udtrykke den virkelige fordeling af ynglepladserne på bevoksningstyper og -aldre. De efterfølgende analyser viser imidlertid så markante forskelle i valg af redested, at den registrerede fordeling trods den anførte usikkerhedsfaktor klart giver udtryk for, hvilke biotoper der foretrækkes fremfor andre.

Tabel 2 viser, at der er fundet reder eller unger i næsten alle bevoksningstyper. Udover de i tabellen anførte løvtræarter foreligger der fund fra bevoksninger af ær, pil og poppel. »Gran« står over-

Træart	Øerne				Jylland			
	Reder	Unger	Reder eller unger	%	Reder	Unger	Reder eller unger	%
Bøg	20	9	29	20	12	3	15	19
Eg	23	13	36	25	7	5	12	15
Ask	7	3	10	7	–	–	–	–
Birk	7	3	10	7	9	–	9	11
El	11	3	14	9	3	1	4	5
Andet løvtræ	5	5	10	7	4	2	6	8
Løvtræ ialt	73	36	109	75	35	11	46	58
Gran	14	4	18	12	15	4	19	24
Lærk	7	3	10	7	2	–	2	3
Fyr	5	–	5	3	4	5	9	11
Andet nåletræ	3	2	5	3	2	1	3	4
Nåletræ ialt	29	9	38	25	23	10	33	42
Ialt	102	45	147	100	58	21	79	100

Tabel 2. Fordeling af rede- og ungefund på træarter.
Table 2. The distribution of nests and chicks found on the various forest types (treespecies).

vejende for rødgran, men også enkelte fund fra sitkagran er medtaget her. »Fyr« dækker både skovfyr og bjergfyr. Fundene under »andet nåletræ« stammer fra ædelgran-, nordmannsgran-, thuja- og cypresbevoksninger.

På Øerne er eg tilsyneladende den mest foretrukne ynglebiotop, efterfulgt af bøg og gran. I Jylland er de fleste fund gjort i granbevoksninger, efterfulgt af bøge- og egebevoksninger. Nu siger den fundne fordeling i sig selv ikke meget, fordi der ikke er taget hensyn til, hvor stor en andel de enkelte træarter repræsenterer af det skovbevoksede areal.

På Øerne udgør løvtræarealet 65 % og nåletræarealet 35 %. 75 % af rede- og ungefundene er gjort i løvtræbevoksninger og 25 % i nåletræ. Fordelingen (tabel 3) tyder på, at løvtræ som ynglebiotop er mere foretrukket end nåletræ. Holdes rede- og ungefund adskilt, er der en tendens til, at ungerne søger til løvtræbevoksninger, idet 80 % af ungefundene er gjort her mod kun 72 % af redefundene.

I Jylland er det langt mere udpræget, at skovsneppen vælger løvskovsbevoksninger fremfor nåleskovsbevoksninger som yngleplads.

Træart	Øerne			Jylland		
	Areal %	Reder eller unger %	% reder eller unger % areal	Areal %	Reder eller unger %	% reder eller unger % areal
Bøg	40	20	0,5	12	19	1,6
Eg	11	25	2,3	4	15	3,8
Ask	4	7	1,8	1	—	—
Andet løvtræ	10	23	2,3	6	24	4,0
Løvtræ ialt	65	75	1,2	23	58	2,5
Gran	28	12	0,4	51	24	0,5
Andet nåletræ	7	13	1,9	26	18	0,7
Nåletræ ialt	35	25	0,7	77	42	0,6

Tabel 3. Den procentvise fordeling af rede- eller ungefund i forhold til den procentvise træartsfordeling.

Table 3. The percentage distribution of nests and chicks found in relation to the composition (tree species) of the forests.

Medens løvtræarealet kun udgør 23 % af skovarealet, er hele 58 % af rede- og ungefundene gjort i sådanne bevoksninger. I denne forbindelse må der dog tages et lille forbehold, idet den anførte træartsfordeling gælder for hele Jylland. Da skovsneppen som ynglefugl er begrænset til den østlige og centrale del af Jylland, kunne træartsfordelingen for dette område være afvigende fra den fordeling, som er gældende for hele Jylland. Det er imidlertid ikke tilfældet, idet løvtræprocenten i de amter (Skanderborg, Ålborg, Randers og Hjørring), som har de største ynglebestande, ligger mellem 20 og 28 %, og således stemmer udmærket overens med den for hele Jylland gældende.

For direkte at kunne sammenligne i hvilken udstrækning de enkelte træarter i forhold til hinanden benyttes som yngleplads, er der for hver træart beregnet forholdet mellem den procentvise andel af rede- samt ungefund og den tilsvarende arealprocent. Jo større dette forhold er, jo mere foretrukket er den pågældende træart som ynglelokalitet. Af tabel 3 fremgår det, at eg, ask og »andet løvtræ« foretrækkes ca. 3-4 gange hyppigere end bølgebevoksninger. Det har nok delvis sin begrundelse i, at bølgebevoksninger ofte forekommer på ret tørre lokaliteter, medens de øvrige løvtræarter (specielt ask, birk, el, pil og poppel) forekommer på mere fugtige steder, hvor skovsneppen ynder at holde til, og hvor bundvegetationen tillige er frodig. Endvidere dannes der meget ofte morbund i bølgebevoksninger, der på grund af

Alders- klasse år	Bøg			Eg			Andet løvtræ			Alders- klasse år	Gran		
	Areal %	Reder eller unger %	% reder eller unger % areal	Areal %	Reder eller unger %	% reder eller unger % areal	Areal %	Reder eller unger %	% reder eller unger % areal		Areal %	Reder eller unger %	% reder eller unger % areal
0-20	13	54	4,2	32	40	1,2	34	61	1,8	0-10	23	23	1,0
21-50	18	11	0,6	27	37	1,4	40	26	0,7	11-30	38	31	0,8
51-100	45	6	0,1	24	12	0,5	26	13	0,5	31-50	21	12	0,6
over 100	24	29	1,3	17	11	0,6	26	13	0,5	over 50	18	34	1,9

Tabel 4. Den procentvise fordeling af rede- eller ungefund i forhold til den træartsvise aldersklassefordeling.

Table 4. The percentage distribution of nests and chicks found in relation to age classes of the tree species.

dens meget lille indhold af fødeemner ikke virker tillokkende på skovsneppen.

Blandt nåletræarterne viser fordelingen, at gran ikke er særlig meget anvendt som ynglebiotop, idet procenten for rede- og ungefund er under det halve af, hvad træartsfordelingen viser. På Øerne er »andet nåletræ« næsten lige så foretrukket som ask og andet løvtræ. Det er især lærkebevoksninger, der benyttes som yngleplads, hvilket sikkert hænger sammen med, at denne bevoksningstype som regel har en bundvegetation, der minder om den i løvtræbevoksninger forekommende. Også gamle skovfyrbevoksninger synes at tiltale skovsneppen. I Jylland foretrækkes »andet nåletræ« kun ubetydeligt mere end gran. Det hænger formodentlig sammen med, at bjergfyr er altdominerende i gruppen »andet nåletræ«.

Alexander (1946) anfører, at skovsneppen i Storbritannien især foretrækker eg og birk blandt løvtræarterne, medens det blandt nåletræerne er bevoksninger af lærk og skovfyr. Dette stemmer helt overens med den for de danske snepper fundne fordeling.

Aldersfordelingen af de som ynglested anvendte bevoksninger viser ligeledes karakteristiske forskelle (tabel 4).

For alle løvtræarterne finder man, at de unge bevoksninger foretrækkes langt mere end ældre bevoksninger som ynglelokaliteter. For bøg er dette særlig udtalt. Bølgebevoksninger i aldersgrupperne 21-50 år og især 51-100 år synes til dels at blive undgået af skovsneppen,

medens de helt unge bevoksninger klart er de mest foretrukne. Når bølgebevoksningerne bliver rigtig gamle, synes de atter at kunne tilfredsstillende skovsnepens krav til ynglepladsen. For de øvrige løvtræarter synes egnetheden som ynglelokalitet at falde med alderen, men forskellene er ikke så markante som for bøgens vedkommende.

For gran viser det sig, at de unge og gamle bevoksninger benyttes mere som ynglebiotop end bevoksninger i alderen 11-50 år. Specielt de ældre granbevoksninger synes at kunne tiltrække fuglene. Det skyldes formodentlig, at sådanne bevoksninger over en vis alder bliver mere åbne, hvorved sollyset får mulighed for at trænge ned og skabe betingelser for, at en bundvegetation kan vokse frem.

Sammenfattende kan man konkludere, selv om materialet måske ikke er fuldt repræsentativt, at forskellene træarterne imellem er så tydelige, at der næppe kan være tvivl om, at løvtræbevoksninger i højere grad end nåletræbevoksninger foretrækkes som yngleplads, og at det blandt løvtræbevoksningerne især er de unge, som er mest benyttet.

Årsager til bestandsfremgangen

Blandt arter, der som skovsneppe har en forholdsvis hurtig bestandsomsætning, er det først og fremmest ynglepladsernes beskaffenhed og omfang, der har betydning for bestandsstørrelsen og -udviklingen. Biotopændringer i positiv retning giver således mulighed for en fremgang i bestanden ved, at der skabes nye egnede ynglesteder, samtidig med at der indenfor de hidtidige ynglelokaliteter sker en forøgelse af antal ynglende individer.

Fremgang i en ynglebestand kan ske enten ved, at ungeproduktionen mere end opvejer dødeligheden blandt de gamle fugle, eller ved at der finder en indvandring sted fra andre yngleområder.

Svenske ringmærkninger af skovsneppeunger har vist, at de som voksne i meget stor udstrækning vender tilbage til de områder, hvor de er kommet til verden. Dette er sandsynligvis også tilfældet for de danske snepers vedkommende, hvorfor bestandsfremgangen næppe skyldes, at trækgæster, stammende fra nordligere og østligere områder, er blevet i Danmark for at yngle, men snarere, at de danske ynglefugle har haft så stor en ungeproduktion, at bestanden gennem de seneste årtier har kunnet stige.

Skovsneppe lægger normalt 4 æg, og det er overvejende sandsynligt, at en ikke uvæsentlig del af bestanden har to kuld årligt. Da æg-

Fig. 4. Rede af skovsneppe. Gisselfeld 9. maj 1969.

Fig. 4. Nest of woodcock. Gisselfeld May 1969.

Fot. Ib Clausager

antallet i det enkelte kuld ikke kan øges, vil antallet af flyvedygtige unger naturligt afhænge af dødeligheden i perioden fra æggene klækkes og til ungerne kan klare sig selv. Dødeligheden i denne periode må antages primært at afhænge af klimaforholdene. I denne forbindelse kan det anføres, at nedbørsmængden i april-maj-juni i perioden 1931-60 har været ca. 10 % mindre end i årene 1901-30. I juli har den derimod været ca. 20 % større. Temperaturen i april-juli er steget med ca. $1/2^\circ$ i nævnte periode og i august med 1° (Sestoft 1965). Disse mere langtidige ændringer kan have bevirket gunstigere betingelser for ungerne, således at et større antal er blevet flyvedygtige.

Det er ikke kun klimaforholdene, der har ændret sig, men også indenfor skovdriften er der sket forandringer, som formodentlig har betinget flere og bedre ynglebiotoper. Som eksempel herpå kan fremføres den mindre vedligeholdelse af afvandingsystemerne i skovene de sidste årtier, hvilket har betydet flere fugtige arealer. Gentilplantning med løvtræ i større omfang end tidligere ved udnyttelse af skovmoser og lignende fugtige områder. Kraftigere indgreb i forbindelse

med tyndingshugster har medført bevoksninger, hvor betingelserne for en mere frodig og tiltrækkende bundflora er opstået. Anvendelse af flere forskellige træarter ved gentilplantning sammen med mindre bevoksningstørrelser har givet et mere afvekslende skovbillede.

Disse og formodentlig andre ændringer af skovdriften har i større eller mindre grad ændret skovene på en sådan måde, at de efter forfatterens opfattelse er blevet mere velegnede for ynglende skovsnepper.

Adskillige personer fra Øerne (÷ Bornholm) har oplyst, at der efter stormfaldskatastrofen i oktober 1967, hvor meget store skovpartier væltede, er sket en forøgelse af ynglebestanden. Dette stormfald ramte især den sydlige halvdel af Øerne meget voldsomt og var usædvanligt ved, at ca. 70 % af det træ, der væltede, var løvtræ (langt overvejende bøg) og kun ca. 30 % nåltræ, medens næsten alle tidligere stormfald kun har ramt løvtræbevoksninger i begrænset omfang (ca. 10 %).

Sammenholdes stormfaldet fra 1967 med tabel 3 (side 22) og tabel 4 (side 23), der viser skovsneppens anvendelse af de forskellige træartsbevoksninger som yngleplads, så fremgår det helt tydeligt, at netop de bevoksninger (især bøg over 50 år), som faldt under denne storm, kun benyttes i ringe grad af skovsneppen. Ændringen i skovens aldersklassefordeling som følge af stormfaldet til større andel af nyplantede bevoksninger vil derfor åbne mulighed for flere egnede ynglelokaliteter end før stormfaldet, hvorfor en pludselig bestandsfremgang efter en så kraftig ændring af skovbilledet, som oktoberstormen i 1967 medførte, er meget vel tænkelig.

Det kan synes mærkeligt, at stormfaldet på Øerne sandsynligvis har medført en fremgang for ynglebestanden, medens dette ikke har været tilfældet på Bornholm, hvor der muligvis endog har været tale om en mindre nedgang.

Ser man imidlertid på stormfaldenes indgreb i skovene, så er der tale om forskelle for de to områder. Medens løvtræmængden ved stormfaldet på Øerne androg ca. 70 %, var den på Bornholm kun ca. 30 %. De resterende ca. 70 % på Bornholm var nåltræ, hvoraf ældre skovfyrbevoksninger udgjorde en meget betydelig andel. Da denne bevoksningstype som tidligere anført i særlig grad foretrækkes af skovsneppen som ynglebiotop, forekommer det naturligt, at stormfaldene på Bornholm ikke har kunnet resultere i en forøgelse af ynglebestanden som i det øvrige Danmark, men derimod måske i en mindre tilbagegang.

Dødeligheden blandt de flyvedygtige unger og de voksne fugle er selsagt også af betydning for bestandsudviklingen, men hvorvidt der er sket ændringer her kan ikke afgøres. Rent umiddelbart synes dette dog ikke at være tilfældet.

Som det fremgår af de foregående bemærkninger, er problemerne omkring årsagerne til fremgangen i ynglebestanden komplicerede, og lader sig næppe i øjeblikket forklare på tilfredsstillende måde. I denne forbindelse skal det tillige anføres, at der som omtalt side 18 tilsyneladende også er helt andre faktorer, som har betydning for, at visse lokaliteter foretrækkes fremfor andre som ynglebiotoper.

Ynglebestandens størrelse

Som anført side 9 er det endnu ikke fuldt klarlagt, om skovsneppen lever i monogami, polygyni eller promiskuitet, selv om der er forhold, som peger i retning af, at bindingsforholdet mellem kønnene enten er polygyni eller promiskuitet. Når udtrykket ynglepar alligevel benyttes, selv om det formodentlig ikke er den korrekte betegnelse, så skyldes det først og fremmest, at dette ord er mere praktisk at anvende end f. eks. antal ynglende hunner. Da endvidere hanner og hunner sandsynligvis er ligeligt repræsenteret på ynglepladserne, begrunder dette også berettigelsen herfor.

Skovsneppens rede er uhyre vanskelig at finde, hvilket det beskædne antal, der årligt findes, vidner om. Vildtbiologisk Station har således i den periode, undersøgelserne har stået på, årligt modtaget oplysninger om 30-40 iagttagelser af reder eller unger. Da dette lille antal hverken er udtryk for sneppens udbredelse eller for ynglebestandens størrelse, har det ikke været muligt at tilvejebringe eksakte tal for antal ynglepar, men kun en skønsmæssig vurdering, der indenfor de enkelte distrikter i næsten alle tilfælde er baseret på en bedømmelse af det antal fugle, der ses på parringstræk i skumringstiden.

Imidlertid rummer en bedømmelse af antal aftentrækkende snepper usikkerhedsmomenter, idet man ikke kan skelne fuglene individuelt fra hinanden. Da den enkelte fugl under aftentrækket som regel kun kan iagttages et forholdsvist kort tidsrum, før den atter er skjult bag trætoppene, så kan det ikke eksakt afgøres, om det er forskellige snepper, man har set, eller det er samme fugl, der er observeret flere gange. I mange tilfælde kan man dog nå frem til et minimumstal for antal trækkende snepper. F. eks. når flere ses samtidigt.

Som følge af disse usikkerhedsmomenter har besvarelsene af

spørgsmålet om ynglebestandens størrelse på de enkelte distrikter været ret forskelligartede, og mange er holdt i vendinger som »flere par« – »mindst 2 par« – »yngler, men antal kan ikke nærmere angives«.

Forfatteren har drøftet spørgsmålet om antal ynglepar med mange af de personer, der har besvaret spørgeskemaerne, hvorved man er nået frem til skøn (omend usikre) for, hvor mange par der fandtes på de enkelte distrikter. Forfatterens egne studier af parringstrækket har desuden bidraget til at vurdere relative forskelle i ynglebestanden på forskellige lokaliteter.

Det er indtrykket, at oplysningerne om ynglebestandens størrelse på de forskellige distrikter gennemgående har ligget i underkanten af, hvad der virkelig findes, fordi man har været usikker ved vurderingen. Et andet forhold, som også har haft betydning for den forsigtige bedømmelse, er, at flere distrikters skove er sammenhængende, hvorfor det kan være vanskeligt at afgøre, om de iagttagne skovsnepper hører til på den ene eller anden side af skellet. For ikke at vurdere bestanden for højt, har besvarerne af spørgeskemaet i de fleste tilfælde ikke medregnet disse »tvivlsomme ynglepar«.

Tabel 1 side 15 viser, at ynglebestanden omkring 1972 skønnes at være 850-1250 par fordelt på 241 distrikter. På baggrund af den netop omtalte forsigtige vurdering må de 850 par nok betragtes som et absolut minimum, og de 1250 par som en mere realistisk bedømmelse. Det er endda muligt, at det virkelige tal ligger endnu højere (måske 1500 par), idet undersøgelsen som tidligere anført ikke er 100 % landsdækkende. Hertil kommer, at enkelte af de distrikter, som har oplyst ikke at have ynglende snepper, muligvis alligevel har det, men disse er blot ikke blevet registreret. Det gælder nok først og fremmest distrikter i egne, hvor skovsneppen i øvrigt er almindeligt forekommende som ynglefugl. Formentlig vil antallet af ynglepar, der ikke er med i opgørelsen, være så beskedent, at det skønsmæssige tal for ynglebestanden ikke forrykkes nævneværdigt.

Ved fremlæggelsen af den foreløbige redegørelse (Clausager 1972) opgjordes antallet af ynglepar til 750-1100 fordelt på 189 distrikter. Denne opgørelse var baseret på oplysninger stammende hovedsagelig fra 1968-70. Ajourføringen af yngleudbredelsen i sommeren 1972 har vist, at såvel antallet af ynglelokaliteter som bestandsstørrelsen på flere skovdistrikter er gået frem de sidste 3-4 år. Fremgangen har dog næppe været så stor, som tallene umiddelbart giver udtryk for, idet flere af de tilkomne distrikter burde have været med i den tidligere opgørelse.

Jespersen (1942) fandt, at der omkring 1940 var mindst 100-200 par. Trods usikkerheden ved bestandsopgørelsen både i 1940 og 1972 kan det helt sikkert konstateres, at der i den mellemliggende periode har været tale om en betydelig fremgang i antallet af ynglepar, og en række oplysninger peger i retning af, at bestanden stadig er i vækst.

Salomonsen (1963) anser på grundlag af bestandsopgørelsen fra 1940 skovsneppen for at være en fåtallig ynglefugl i Danmark.

En ynglebestand af størrelsesordenen godt 1000 par siger måske ikke særlig meget, hvorfor der til sammenligning kort skal anføres antallet af ynglepar for andre her i landet ynglende vadefugle. Omkring 1955 opgjordes bestanden af tinksmed til 200-300 par (Pedersen 1959). I midten af 1960-erne skønnedes der at yngle godt 100 par stor regnspeve (Pedersen 1965), og 10-20 par hjejle (Fabricius & Hald-Mortensen 1969). I 1969 ynglende der 125-150 par hvidbrystet præstekrave (Dybbro 1970). I 1970 var der ca. 350 par stor kobbersneppe, ca. 600 par almindelig ryle, 450-500 »par« brushøns og ca. 2300 par klyde (Dybbro & Jørgensen 1971). Ifølge velvillig oplysning fra T. Dybbro, Zool. Museum, Kbh., skulle den danske ynglebestand i 1972 af lille præstekrave være ca. 200 par, stenvender højst 30 par, svaleklire ca. 50 par og mudderklire enkelte par.

Antallet af rugende skovsnepper i Danmark er idag af en sådan størrelse, at arten må anses for at være en relativt almindelig ynglefugl og en af vore talrigeste vadefugle, kun overgået i antal af strandskade, stor præstekrave, vibe, klyde og dobbeltbekkasin.

Set i relation til ynglebestanden i andre lande må antallet af ynglende snepper i Danmark karakteriseres som beskedent. Til belysning heraf kan det anføres, at man i Norge omkring 1970 regnede med en efterårsbestand af størrelsesordenen 200.000 fugle (meddelt pr. brev af A. Krafft), hvilket formodentlig svarer til ca. 40.000 ynglepar. I midten af 1950-erne formodedes den finske ynglebestand at være ca. 16.000 par (Merikallio 1958). Disse tal er imidlertid behæftet med så store usikkerheder, at de ikke bør tillægges særlig betydning, og de er kun medtaget for at understrege forskellen i størrelsesordenen mellem bestanden i Danmark og andre lande. Til sammenligning kan også anføres den danske vildtudbyttestatistik's tal vedrørende nedlagte skovsnepper, der viser, at det gennemsnitlige årlige udbytte i perioden 1941/42-1969/70 har været 23.500 stk. (Clausager 1972), hvilket ligeledes kan tages som udtryk for, at det antal snepper, som passerer Danmark på træk, må være af en helt anden størrelsesorden end den danske ynglebestand.

Ændringer i ynglebestanden i udlandet

Selv om nærværende redegørelse først og fremmest tager sigte på at belyse skovsneppens yngleforhold i Danmark, vil en kort omtale af yngleforholdene i andre europæiske lande være relevant.

I forbindelse med de foretagne undersøgelser blev der rettet henvendelse til en række institutioner og organisationer i andre lande om blandt andet yngleforholdene. Besvarelserne af disse henvendelser viser, at skovsneppen som ynglefugl – foruden i Danmark – også har været i fremgang i det nordlige Vesttyskland og i Holland, medens der er noteret en tilbagegang i ynglebestanden i det sydlige Vesttyskland, Tjekkoslaviet, Polen samt i mindre grad i Finland og muligvis Østtyskland. I England, Irland, Norge, Sverige og Østrig skønnes bestanden ikke at have ændret sig nævneværdigt de senere årtier. Fra de øvrige europæiske lande (Frankrig, Svejts, Jugoslavien, Ungarn og Rusland), hvor skovsneppen yngler, foreligger der ikke oplysninger om yngleforholdene.

Det er bemærkelsesværdigt, at fremgangen er knyttet til lande omkring Nordsøen, medens tilbagegangen er konstateret i mellem- og østeuropæiske lande. Dette kunne tyde på, at klimaændringerne måske mere end forandringerne i skovdriften har spillet en rolle for forskydningerne i bestandene, selv om ændringerne af skovbilledet også må have haft betydning.

English summary

In 1967 a new Danish game act appeared. The open season for the woodcock (*Scolopax rusticola*) was provided to 24th September–31st December and 1st March–7th April, but it was decided that the spring shooting should be considered again after five years, in which period studies on the species should be conducted.

The objective of the studies, carried out at the Game Biology Station, was to map the breeding distribution and estimate the breeding population in Denmark, to evaluate the breeding season with special emphasis on its beginning, the migration, and the hunters' bag. Also data concerning these items in neighbouring countries should be collected. The studies were terminated in 1972 and a report published (Clausager 1972).

The first reports on breeding woodcock appeared early in the 19th century. In the following decades new records were made in various

parts of the country, but the species was only a regular breeder in a rather few localities. About 1940 the distribution was mapped by Jespersen (1942), and he found that only in four areas the species bred regularly (Fig. 2, p. 11). The population was 100–200 pairs.

In Denmark the woodcock only breeds in woodland, questionnaires were therefore sent to all forest estates comprising more than 50 hectares woodland, and also to many gamekeepers, ornithologists etc. Altogether more than 800 questionnaires were distributed, and 81 % were returned to the Game Biology Station. The informations hereby obtained form the background for the map (Fig. 3, p. 14) showing the breeding distribution about 1972. The species breeds in several parts of the country, regular in 174 forest estates, more irregular in other 67 (Table 1, p. 15).

The breeding population has been estimated to 850–1250 pairs (Table 1, p. 15). The first figure seems to be a minimum, while probably 1250 pairs is a more realistic estimate. Although we do not know the relation between the sexes, still the population has been expressed in "breeding pairs", maybe number of breeding females was a more correct term.

The greatest increases in the population since 1940 have taken place in the islands Sealand, Lolland, Falster and Funen. In Bornholm where the woodcock since 1931 has been protected in spring, no significant change in numbers has been recorded in the last 3 decades.

Although we cannot at present fully explain the expansion of the species, some factors which may have influenced the conditions should be mentioned. The monthly precipitation in April, May and June in the period 1931–1960 was 10 % less than in the period 1901–1930, while precipitation in July increased with 20 %. The temperature in April–July has increased about $\frac{1}{2}^{\circ}$ centigrade in the mentioned period and in August about 1° . Also changes in the forest structure and management may have improved better conditions, e. g. less draining of forest swamps, changes in wood species composition in connection with regeneration and more and smaller stands.

Also in northern West Germany and Holland the woodcock population has increased, while a decrease has been reported from southern West Germany, Czechoslovakia, Poland, and – to a lesser degree – in East Germany and Finland. In Norway, Sweden, Great Britain, Ireland and Austria no significant changes have been noted in the last decades.

The reported distribution of nests and broods shows the preference

of the woodcock to special forest types. Nearly all reports were given by people who work in the forests, and since much work in the breeding season is confined to certain age classes and wood species, the distribution reported may be biased. In spite of this some significant preference can be seen.

Table 2 (p. 21) shows the distribution of nests and broods in relation to wood species. Nearly all types of stand are represented, but generally deciduous stands are preferred to coniferous stands (with the exception of larch (Table 3, p. 22)). Among deciduous species beech is the least preferred, while all other are equally attractive to the woodcock. Young stands are more often used than old ones (Table 4, p. 23). Beech stands in age class 51–100 years are apparently avoided by the woodcock, and in spruce forest old stands appear to represent the best breeding habitat.

Litteratur

- ALEXANDER, W. B., 1946: The Woodcock in the British Isles. *The Ibis* 88: 1-24.
- BRÜNNICH, M. TH., 1764: *Ornithologia borealis*. – Hafniae.
- CLAUSAGER, I., 1972: Skovsneppeens forekomst og jagtlige udnyttelse i Danmark. (Duplikeret). – Vildtbiologisk Station, Kalø.
- COLLIN, J., 1875-77: Skandinaviens Fugle, med særlig Hensyn til Danmark og de nordlige Bilande. Af N. Kjærboelling. Anden fuldstændigt omarbejdede Udgave. – København.
- DYBBRO, T., 1970: Hvidbrystet præstekrave (*Charadrius alexandrinus*) som ynglefugl i Danmark. – Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift 64: 205-222.
- DYBBRO, T., & JØRGENSEN, O. H., 1971: Udbredelse af Stor Kobbersnepe (*Limosa limosa*), Alm. Ryle (*Calidris alpina*), Brushane (*Philomachus pugnax*) og Klyde (*Recurvirostra avosetta*) i Danmark 1970. – Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift 65: 116-128.
- FABER, F., 1824: Ornithologiske Noticer som Bidrag til Danmarks Fauna. – Aarhus.
- FABRICIUS, O., & HALD-MORTENSEN, P., 1969: Hjejlen (*Phuivalis apricaria*) som ynglefugl i Danmark 1963-1966, med bemærkninger om artens raceforhold, udbredelse og antal. – Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift 63: 137-160.
- JESPERSEN, P., 1942: Skovsneppen, *Scolopax rusticola* L., som Ynglefugl i Danmark. – Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift 36: 115-134.
- KJÆRBØLLING, N., 1852: Danmarks Fugle. – København.
- LØPPENTHIN, B., 1967: Danske ynglefugle i fortid og nutid. – Odense.
- MARCSTRÖM, V., 1968: Studier över morkullan. – Svensk Jakt 106: 38-40.
- MERIKALLIO, E., 1958: Finnish birds, their distribution and numbers. *Fauna Fennica* 5: 1-181.
- PEDERSEN, E. T., 1959: Tinksmiden (*Tringa glareola* L.) som ynglefugl i Danmark. – Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift 53: 53-83.
- PEDERSEN, E. T., 1965: Stor Regnspove (*Numenius a. arquata* (L.)) som ynglefugl i Danmark. – Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift 59: 235-258.
- SALOMONSEN, F., 1963: Oversigt over Danmarks fugle. – København.
- SESTOFT, I., 1965: Ændrer vort klima sig? Publiceret i C. M. Møller: Vore skovtræarter og deres dyrkning. – København.
- TEILMANN, C., 1823: Forsøg til en Beskrivelse af Danmarks og Islands Fugle eller Haandbog i det danske Veideværk. – Ribe.
- THURAH, L. DE, 1756: Omstændelig og tilforladelig Beskrivelse over Bornholm. – København.
- VOOUS, K. H., 1960: Atlas of European Birds. – London.

Yderligere anvendt litteratur:

- KJØLLER, P., 1966: Danske skovdistrikter 1966. – København.
- Statistiske Meddelelser 1967: 10. Skove og plantager 1965. Danmarks Statistik. – København.

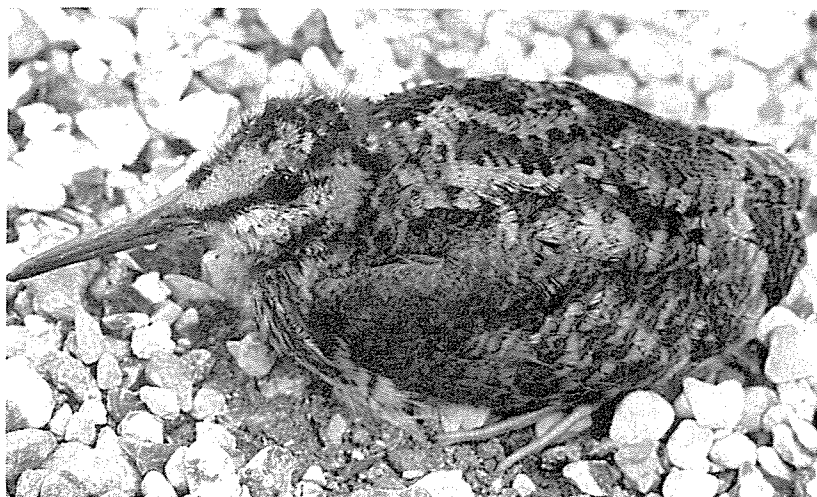

Fig. 5. 2-3 uger gammel skovsneppeunge.
Fig. 5. 2-3 weeks old woodcock chick.

Fot. J. C. Gejl

Bilag 1

Skovdistrikter (skd.) og plantager (pl.), hvor skovsnuppen forekommer som ynglende. For hvert område er det formodede antal »ynglepar« angivet.
Forest estates (skd.) and plantations (pl.) with breeding woodcock, and the estimated number of breeding »pairs«.

Frederiksborg amt

Frederiksborg skd.	0 - 1	Nødebo skd.	1 - 3
Jægerspris skd.	ca. 5	Tisvilde-Frederiksværk skd.	0 - 2
Kronborg skd.	0 - 1		

Københavns amt

Bidstrup skd.	20 - 25	Selsø-Lindholm skd.	3 - 5
Københavns skd.	0 - 1	Svenstrup skd.	30 - 40
Ledreborg skd.	5 - 10	Åstrup skd.	3 - 5
Ryegård skd.	1 - 3		

Præstø amt

Beldringe-Lekkende skd.	5 - 10	Engelholm skd.	0 - 1
Bjerremarken skd.	2 - 4	Fanefjord skd.	2 - 3
Bregentved skd.	10 - 20	Gammelkjøgegård skd.	ca. 2
Broksø skd.	ca. 5	Gavnø-Lindersvold skd.	5 - 8
Bækkeskov skd.	0 - 1	Gisselfeld skd.	ca. 20

Gjorslev skd.	8 - 12	Petersgårdske skd.	2 - 4
Holmegård skd.	3 - 5	Rådegård skd.	8 - 12
Klintholm skd.	ca. 10	Sparresholm skd.	10 - 15
Lilliendal skd.	2 - 5	Stampenborg skd.	0 - 2
Lystrup & Jomfruens		Trolldbjerg skd.	ca. 2
Egede skd.	5 - 10	Vallø Stifts Skovbrug	25 - 30
Næsbyholm skd.	5 - 10	Vemmetofte skd.	ca. 6
Oremandsgård skd.	1 - 3		

Sorø amt

Basnæs skd.	ca. 3	Holsteinborg skd.	ca. 10
Bedstedgård skd.	2 - 3	Humleore skd.	15 - 20
Falkenstein skd.	ca. 5	Saltø skd.	ca. 10
Giesegård skd.	10 - 15	Skjoldenæsholm skd.	10 - 15
Grevenkop skd.	ca. 10	Sorø Akademis 1. skd.	ca. 5
Gunderslevholm skd.	6 - 8	Sorø Akademis 2. skd.	1 - 2
Gyldenholm skd.	2 - 4	Valdbygård skd.	3 - 4
Herlufsholm skd.	1 - 3	Valdemarskilde skd.	8 - 10

Holbæk amt

Aggersvold skd.	ca. 5	Kattrup skd.	2 - 3
Astrup skd.	ca. 2	Kongsdal skd.	3 - 4
Bjergsted skd.	2 - 3	Kragerupgård skd.	3 - 4
Bodal skd.	1 - 2	Nørager skd.	ca. 2
Brattingsborg skd.	10 - 12	Odsherred skd.	0 - 1
Conradineslyst skd.	ca. 5	Sandlyng skd.	ca. 1
Dønnerup skd.	ca. 10	Torbenfeldt skd.	3 - 5
Eriksholm skd.	0 - 1	Tølløsegård skd.	1 - 2
Garbøllegård skd.	0 - 1	Vedbygård skd.	ca. 2

Bornholms amt

Bodilsker, Pedersker,		Paradisbakkerne	5 - 10
Povlsker og Åker pl.	ca. 5	Rutsker pl.	1 - 2
Bornholm skd.	ca. 20	Rønne Kommunes pl.	1 - 2
Knudsker og Nylarsker pl.	1 - 2	Strandmarken	0 - 2

Maribo amt

Christianssæde skd.	6 - 8	Oreby og Berritsgård skd.	0 - 1
Corselitze skd.	4 - 6	Orenæs skd.	2 - 4
Engestofte skd.	5 - 8	Pandebjerg skd.	ca. 2
Falsters skd.	5 - 6	Pederstrup skd.	0 - 1
Fuglsang skd.	1 - 3	Rudbjerggård skd.	1 - 3
Gammelgård og Høvænge skd.	2 - 3	Skjørringe skd.	1 - 2
Halsted Kloster skd.	ca. 1	Søholt skd.	6 - 8
Knuthenborg skd.	2 - 4	Øllingsø skd.	2 - 4
Krenkerup skd.	10 - 20	Ålholm-Bremersvold skd.	1 - 3

Odense amt

Brahesborg skd.	1 - 2	Krengerup skd.	ca. 3
Egebjerggård skd.	2 - 3	Scheelenborg skd.	0 - 1
Erholm skd.	1 - 2	Wedellsborg skd.	1 - 3
Hverringe skd.	0 - 1	Æbelø skd.	0 - 1

Svendborg amt

Brahetrolleborg skd.	10-20
Broholm skd.	8-10
Brænderupvænge skd.	3-5
Charlottenlund skd.	2-3
Egeskov skd.	0-2
Fjellebro skd.	3-4
Fristed skd.	1-2
Gislev præstekald skd.	ca. 1
Gudbjerg skd.	2-3
Hesselagergård skd.	0-1
Holckenhavn skd.	5-6
Holstenshuus skd.	3-4
Hvidkilde skd.	15-20

Hjørring amt

Dr. Sørensens pl.	0-1
Læsø klitpl.	30-50

Ålborg amt

Buderupholm skd.	4-5
Egense Kloster skd.	1-2
Hals Nørreskov skd.	0-1
Hesselholt skd.	ca. 2
Houheden pl.	0-1
Høstemark skd.	ca. 2
Lindenberg skd.	70-80
Lounekær skd.	ca. 5
Nørlund skd.	4-5

Thisted amt

Stenbjerg klitpl.	0-1
Svinkløv klitpl.	0-1
Tved klitpl.	0-1

Viborg amt

Aunsbjerg skd.	0-1
Bidstrup skd.	0-1
Daubjerg pl.	0-1
Eskjær skd.	0-2
Funder Bakker	1-2
Fussingø skd.	0-1

Randers amt

Alstrup Krat	1-2
Estruplund skd.	0-1
Fjeld skd.	ca. 2
Hem skd.	1-2
Katholm skd.	0-2
Klosterhøj pl.	10-20

Hø- og Havrevænget skd.	ca. 1
Høbbet fredskov skd.	1-2
Knabelbjerg skd.	3-5
Krumstrup skd.	1-2
Langeskov skd.	0-1
Lykkesholm skd.	3-4
Ravnholt skd.	6-8
Skjoldemose skd.	3-5
Steensgård skd.	0-1
Tranekær skd.	3-4
Tåruplunde skd.	ca. 1
Valdemar Slot skd.	3-4

Skagen klitpl.	0-1
Tversted klitpl.	0-1

Solbjerg Sønderkov skd.	0-1
Trend skd.	ca. 2
Trend storskov skd.	0-2
Tygeslund skd.	0-1
Vegger pl.	0-1
Willestrup skd.	3-5
Visborggård skd.	3-5
Vivebrogård skd.	2-4

Vilsbøl klitpl.	0-1
Østerild klitpl.	0-1

Hald Egeskov skd.	0-1
Hald Hovedgård skd.	1-2
Stenholt Krat	1-2
Vandskov	ca. 1
Viborg skd.	5-10

Langsøgård pl.	3-4
Løvenholm skd.	ca. 10
Meilgård skd.	1-3
Overgård skd.	1-2
Sødringholm skd.	1-2

Århus amt

Rathlousdal skd.	ca. 5
Vilhelmsborg skd.	0-1

Skanderborg amt

Addithus skd.	3-5
Fejstrup krat	ca. 1
Frijsenborg skd.	30-40
Gjern Bakker	3-5
Hundedal pl.	3-4
Hundshoved og Dybdal pl.	ca. 5
Højkol skd.	5-10
Høvild skd.	1-2
Ildal skd.	1-2
Den Jenssen-Buchske pl.	2-3
Julianelyst skd.	1-2
Kolpengård skd.	2-3
Kongsø skd.	5-8
Linå Vesterskov skd.	ca. 3
Løndal skd.	ca. 8
Løvet skd.	ca. 2

Vejle amt

Barritskov skd.	0-1
Skov ved Bisholt	1-2
Boller skd.	0-1
Det grønske Fideikommis' skd.	0-1
Lindeballe skov	0-1
Munkebjerg skd.	1-2

Ringkøbing amt

Åberggård pl.	2-3
Birkebak pl.	2-3
A/S Bjørslev pl.	0-1
Clasonborg pl.	0-1

Ribe amt

Fromsejer pl.	0-1
Guldager pl.	0-1

Haderslev amt

Gram skd.	0-1
Haderslev skd.	0-1

Åbenrå-Sønderborg amt

Sønderborg skd.	0-1
Åbenrå skd.	0-2

Tønder amt

Lindet skd.	0-1
-------------	-----

Åkjær skd.	0-1
------------	-----

Matrup skd.	0-2
Moselundgård skov	ca. 2
Nedergård skd.	5-10
Palsgård skd.	10-15
Pårup skd.	1-2
Rustrup skd.	ca. 2
Rye Nørskov skd.	ca. 10
Rye Sønderkov skd.	1-2
Silkeborg skd.	5-10
Skjærbæk pl.	4-5
Skovlyst skd.	2-4
St. Hjøllund pl.	6-8
Toustrup skov	1-2
Urup skov	0-1
Vissinggård skd.	0-2

Nørre Risager pl.	ca. 3
Randbøl skd.	ca. 3
Rørbæk skov	0-1
Stenderup skd.	1-2
Svollbjerg pl.	0-1
Tinnet krat	1-2

Feldborg skd.	0-1
Høgildgård pl.	1-2
Jyndeved pl.	1-2

Høllund Søgård pl.	0-1
Vejers klitpl.	0-1

Skodborg pastoralskov	0-1
-----------------------	-----

Årslev og Nybøl skove	1-3
-----------------------	-----

Rømø Klitpl.	0-1
--------------	-----

Bilag 2

Skovdistrikter og plantager, hvorfra det er oplyst, at skovsneppen ikke er truffet ynglende.

Forest estates and plantations reported with no breeding woodcock.

Frederiksborg amt: Esrum, Farum, Gurre, Hørsholm, Mårum, Strødam, Svanholm, Sømer.

Københavns amt: Egholm, Frederiksdal, Jægersborg, Krabbesholm, Sonnerupgård.

Præstø amt: Bogø, Fladså, Høvdinggård, Iselingen, Liselund, Lundbygård, Marienborg, Marienlyst, Nordfeld, Rosendal, Rosenfeldt, Rønnebæksholm, Seinhuus.

Sorø amt: Bonderup og Espe, Førslevgård, Cerdrup-Lyngbygård, Korsør, Tårnborg, Ødemark, Ørnehoved.

Holbæk amt: Asnæs Vesterskov, Daurup, Hesselbjerggård, Holbæk amts plantager, Hørbygård, Kårup-Næsskov, Lerchenborg, Lerchenfeld, Løvenborg, Mølle-skoven, Saltbækvig, Selchousdal, Snevris, Sophienholm, Stenrand-Løgtved, Den Suhrske stiftelse, Sæbygård, Tornved.

Bornholms amt: Hasle Klinker og Chamottestensfabrik, Ibsker, Vestermarie.

Maribo amt: Bramsløkke, Bøtøgård, Gl. Kirstinebjerg, Gedsersgård, Knuthenlund, Orupgård, Pederstrup avlsgård, Sæbyholm, Søllestedgård, Sønderkarle (Lung-holm), Valnæsgård, Vennerslund.

Odense amt: Frederiksgave, Gyldensteen, Langesø, Lundsgård, Margård, Middelfart kommune, Odense kommune, Rugård, Rønningesøgård, Sanderumgård, Søby-søgård, Søndersø, Ulriksholm, Ørnfeldt.

Svendborg amt: Damsbo, Gamle Hestehauge, Glorup, Juelsberg, Muckadell, Mullerup, Nedergård, Nyborg kommune, Sandholt, Skovsgård, Steensgård (Lange-land), St. Hallinskov og Skårup skovmølle, Thurø fællesskove, Ørbæklunde.

Hjørring amt: Baggesvogn, Blokhush, Bunken-Ålbæk, Bøgsted, Børglum Kloster-skov, Christiansdal, Donstedkær, Dronninglund Slots skov, Dronninglund stor-skov, Dybvad, Eskjær, Falden, Fosdal, Gærum og Østbjerg, Gårbogård, Hytten, Kjellerup, Lerbæk, Nr. Elkjær, Oxholm, Tinghede, Tolne, Tornby, Tranum, Uger-by-Lilleheden, Vrejlev.

Ålborg amt: Egense hede, Fredenslund, Gatten, Hals Sønderskov, Hannerup, Hjedsbæk, Hornsgård, Marienhøj, Møgelbjerg, Oudrup, Ravnborg, Rønhøj, Rå-kildegård, Sebberkloster, Sekshøj, Skyttegården, St. Restrup, Teglgården, Uhre-høje, Wiffertsholm, Vår.

Thisted amt: Dover, Emil Hennings pl., Hjardemål, Hvidbjerg, Højriis, Langvad-bjerger, Legindbjerger, Lild, Lodbjerg, Morsø Sønderherreds pl., Nystrup, Røn-hede, Snejstrup Lunner, Tvorup, V. Thorup.

Viborg amt: Allinggård, Alling Kloster, plantagen C. E. Flensborg, Dalgas, Gu-denåcentralens pl., Guldborgland, Hjermind, Korsøgård, Kås, Laursens, Liebe, Løvskaal, Morville, Mønsted, Ormstrup, Overgård pl., Palstrup, Skjern, Skrikes, Sletmose, Sødal, Thulstrupgård, Tjele, Ulstrup, Vesterris, Viborg kommune, Vin-derslevholm, Viskum-Thorsager.

Randers amt: Clausholm, Emmedsbo-Brøndstrup, Fjordsholm, Floes, Flyvestation Tirstrups pl., Gjessinggård, Hobro kommunes skove, Høegholm, Kalø, Kjellerup Vesterskov og Johnsens pl., Lyngsbækgård, Løjstrup, Møllehøj, Møllerup, Pind-strup Mosebrug, Ramten fællesskov, Rosenholm, Rugård, Skjærso, Skrald, Skram-sø, Skrødstrup, Skærvad, Sostrup, Stenalt, Støvringgård, Søholt, Trehøje, Udby-over yderhede, Valeurs pl., Valskov, Vedø, Vilhelminelyst og Hermansgave, Vis-toft pl., Voldstedlund, Vosnæsgård, Ørbæk, Ørnbjerg mølle, Ørsted pl., Århus pl.

Århus amt: Constantinborg, Gyllingnæs, Harritskov og Skjoldeløv bjerge, Lund-hoff, Rantzausgave, Skablund, Århus kommune.

Skanderborg amt: Birkeholt, Hovedskov, Knudskov, Lindbjerg, Siellenfeld, Stens-ballegård, Tammestrup, Tyrrestrup.

Vejle amt: Bygholm, Give og Rosenkjær, Haraldskær, Hyvild Sande, Højgård, Hårsbjerg, Jensgård, Kolding kommune, Leerbæk, Liegård, Mortensborg og Uhre Mark pl., Palsgård (Juelsminde), Reventlov-Hedegård pl., Rohden, Rosenvold, Sdr. Omme pl., Tirsbæk, Tågelundsgård, Vejle kommune, Vigen.

Ringkøbing amt: Ballebjerg og Nørrehede, Borrisarealets pl., Borris pl., Brandts og Haraldslund pl., Døvling, Estvadgård pl., FASTERHOLT pl., Gedhus, Gimsing-hoved, Harritslund, Hedeselskabets 10. distrikt, Heimdal, Hesselvig, Hindø, I/S Hjelm, Husby, Hårkjær, Ilskov, Jensen og Sørensen, Klausig pl. A/S, Kloster-heden, Lundenæs, Lønborrgård, A/S Løvstrup, Myremalm, Nr. Bork, Nr. Holm-gård, Rejkjær Sande, Rimmehøj, Sanddal-Hebro, Skarrild krat, Skelhøj, Skovbjerg, Skovlund, Skovsende, Staldhøj, Stenumgård, I/S Stokholm, Stubberkloster, Sdr. Grene, Sdr. Påbøl, A/S Tarm, Theuts, Thyras, Ulborg, Velling-Femhøjsande, I/S Ørre, Ørre kommune.

Ribe amt: A/S Ansager, Baldersbæk, A/S Bjøvlund og Åstrup, Blåbjerg-Nyminde, Bordrup-Oksby, Bækhede, Dalagergård, Dejbjerg, Esbjerg kommune, Estrup skove, Faldhøje, Fanø, Frodeslund, Frøstrup, Gerndrup Bøgeskov, Gjellerup, Grindsted, Gyttegård, Helle Biltøft, Hovborg og Risbøl Mosegård, Hundsbæk, I/S Høllund Søgård, Høllund Søgård Nord, Klelund, Langeskov, Lundgård, A/S Lydum, Løbners, Nr. Lydum, Nørsøgård, Orten, Outrup, Præstesø, Ravnhøj og Hjortebjerg, Resenus, Revsing hede og Langebjerg, Skovsende-Starup, Slaug-gård, Solbjerg, Starup, Staushede, Stengård og Høllund, Stilde, Sdr. Farup bjerge, Tirslund, Utoft, Varde kommune, Varming, Vognslund, Vrøgum, Ølgod aktiepl., Østerbygård, Ålund.

Haderslev amt: Fæsted, Kreisel, Oksenvad skovinteressentskab, Prinsenshøj, Rød-ding præsteskov.

Åbenrå-Sønderborg amt: Bechmanns, Bossens, Gråsten, Kollund, Kværs, Tralskov.

Tønder amt: Birkelev-Sønderhede, Brøns, Cimbria, Egebæk, Fabr. J. Petersens, Grev Schacks, Høybergs, Københavns, Lundbæk, Løgumkloster, Nybo, Rens Hedegård, Skærbæk-Kalby, Træhede, Åved og Vestermølle.

Med støtte fra Jagtfonden udgives en serie skrifter under titlen »Danske Vildtundersøgelser«. Hæfterne udkommer tvangsfrit, når egnede emner foreligger bearbejdet, og de er beregnet for alle interesserede, som ønsker at sætte sig lidt nøjere ind i problemer, der angår dansk vildt og vildtpleje.

Hæfterne fås, så langt oplag rækker, gratis tilsendt ved henvendelse til:

Vildtbiologisk Station, Kalø, 8410 Rønde

(Tlf. Rønde (06) 37 12 44)

Sammededs kan man tegne sig, hvis man ønsker at få fremtidige hæfter tilsendt, efterhånden som de udkommer.

Med undtagelse af nr. 17 og 18 er alle de nedennævnte hæfter desværre udgået, men de vil kunne lånes fra de større biblioteker.

Danske Vildtundersøgelser

1. Knud Paludan: Vildtet og landbrugets giftstoffer. 11 sider. 1953.
2. Knud Paludan og Kai Ulfkjær: Nogle retningslinier for fasanopdræt. 32 sider. 1954.
3. Knud Paludan: Agerhønsens ynglesæson 1953. 20 sider. 1954.
4. Marie Hammer, M. Køie og R. Spärck: Undersøgelser over ernæringen hos agerhøns, fasaner og urfugle i Danmark. 24 sider. 1955.
5. Knud Paludan og Jørgen Fog: Den danske ynglebestand af vildtlevende knopsvaner i 1954. 47 sider. 1956.
6. Kai Ulfkjær: Danske råbukkeopsatser (målt i tiden 1948-1955). 23 sider. 1956.
7. Knud Paludan: Ringmærkning af agerhøns 1950-54. 27 sider. 1957.
8. Jørgen Fog: Mærkning af opdrættede gråænder 1950-55. 32 sider. 1958.
9. H. Strandgaard: Vildtudbyttet i Danmark. 120 sider. 1962.
10. Knud Paludan: Ederfuglene i de danske farvande. 87 sider. 1962.
11. Annelise Jensen: Odderen i Danmark. 48 sider. 1964.
12. Knud Paludan: Grågåsens træk og fældningstræk. 54 sider. 1965.
13. H. Strandgaard, Birger Jensen, F. Christoffersen og P. Valentin Jensen: Undersøgelser over Kronvildtet i Danmark. 184 sider. 1967.
14. Anders Holm Joensen: Urfuglen i Danmark. 102 sider. 1967.
15. Annelise Jensen og Birger Jensen: Husmåren (Martes foinea) og mårjagten i Danmark 1967/68. 44 sider. 1970.
16. Dorete Bloch: Ynglebestanden af Knopsvane (Cygnus olor) i Danmark i 1966. 47 sider. 1971.
17. P. Uhd Jepsen: Vildtreservatet Felsted Kog. 60 sider. 1972.
18. Annelise Jensen og Birger Jensen: Ilderen (Putorius putorius) og ilderjagten i Danmark 1969/70. 32 sider. 1972.